

RAQAMLI PLATFORMALAR VA ONLAYN XIZMATLAR EKOTIZIMI

O'zbekiston Respublikasi

Oliy Ta'lim, Fan va Innovatsiyalar Vazirligi

Abu Rayhon Beruniy Nomli Urganch Davlat Universiteti

Turizm kafedrası

Turizm va mehmondo 'stlik-yo'nalishi

251-guruh(Masofaviy) guruh talabasi

Shahlo Bahodirova Soxib qizi

Ilmiy rahbar: Yulduzxon Rahmanova

Annotatsiya: Raqamli platformalar va onlayn xizmatlar ekotizimi bugungi modern jamiyat taraqqiyotining eng muhim zamonaviy ko'rishlaridan biri sifatida shakllanib bormoqda. Axborot texnologiyalarining jadal rivojlanishi, kommunikatsiya vositalarining takomillashuvi hamda global internet hamjamiyati kengayishi jamiyatning turli qatlamlari va sohalariga tubdan yangi imkoniyat va qulayliklar taqdim etadi. Har qanday zamonaviy muassasa yoki korxonada faoliyatini samarali va oqilona yo'lga qo'yishda raqamli platformalar va onlayn xizmatlardan foydalanish zamon talabiga aylandi. Jamiyat a'zolari kundalik hayotida turli aksado va o'zgarishlarni aynan raqamli makonda birinchi bo'lib sezadi va inson faoliyatining har bir sohasiga axborot kommunikatsiyasi vositalari doimiy singib boraveradi.

Kalit so'zlar: raqamli platformalar, onlayn xizmatlar, ekotizim, axborot texnologiyalari, integratsiya, raqamli madaniyat, innovatsiya, boshqaruv tizimi, axborot almashuvi, xavfsizlik.

Аннотация: Экосистема цифровых платформ и онлайн-сервисов становится одним из важнейших современных проявлений развития современного общества. Быстрое развитие информационных технологий, совершенствование средств коммуникации и расширение глобального

интернет-сообщества предоставляют принципиально новые возможности и удобства различным сегментам и секторам общества. Использование цифровых платформ и онлайн-сервисов стало требованием времени для эффективного и рационального функционирования любого современного учреждения или предприятия. Члены общества первыми замечают различные отголоски и изменения в своей повседневной жизни в цифровом пространстве, а информационно-коммуникационные средства постоянно проникают во все сферы человеческой деятельности.

Ключевые слова: цифровые платформы, онлайн-сервисы, экосистема, информационные технологии, интеграция, цифровая культура, инновации, система управления, обмен информацией, безопасность.

Abstract: *The ecosystem of digital platforms and online services is emerging as one of the most important modern manifestations of the development of modern society. The rapid development of information technologies, the improvement of communication tools, and the expansion of the global Internet community provide fundamentally new opportunities and conveniences to various segments and sectors of society. The use of digital platforms and online services has become a requirement of the times for the effective and rational operation of any modern institution or enterprise. Members of society are the first to notice various echoes and changes in their daily lives in the digital space, and information and communication tools are constantly penetrating every sphere of human activity.*

Keywords: *digital platforms, online services, ecosystem, information technologies, integration, digital culture, innovation, management system, information exchange, security.*

Raqamli platformalar deganda virtual muhitda – ya’ni internet tarmog’i orqali faoliyat yurituvchi va turli xizmatlarni birlashtiruvchi, resurslarni oqilona taqsimlash hamda ularni muvofiqlashtirishga xizmat qiluvchi tuzilmalar tushuniladi. Ushbu platformalar jamiyat hayotining har bir jabhasida, xususan, ta’lim, sog’liqni saqlash, davlat boshqaruvi, moliya, iqtisodiyot, savdo va boshqa ko‘plab yo‘nalishlarni o‘zida mujassamlashtirgan. Raqamli platformalar orqali turli

xizmatlar soni ko'payib borayotgani foydalanuvchilarga o'z ehtiyojlarini masofaviy tarzda tez, qulay hamda sifatli tarzda qondirish imkonini bermoqda. Onlayn xizmatlar esa jamiyat a'zolarining turli maqsad va talablarini qondirishga qaratilgan, foydalanuvchilarning vaqt, manzil va boshqa resurslardan mustaqil ravishda, shu bilan birgalikda maksimal darajada tezkorlik va samaradorlik bilan foydalanish imkonini ta'minlovchi zamonaviy xizmatlar majmuasidir. Bu xizmatlarning asosiy afzalligi – vaqt va masofa chegaralarini yengib o'tadi, odamlarga keng imkoniyatlar ochadi, resurslardan oqilona foydalanish tamoyilini amalda namoyon etadi. Shu sababdan bugungi zamonaviy dunyoda, inson hayotining turli sohalarida onlayn xizmatlar va raqamli platformalardan foydalanish tobora ko'payib bormoqda [1].

Ekotizim tushunchasi keng va murakkab jarayonlarni o'z ichiga oladi. Raqamli platformalar va onlayn xizmatlar ekotizimi – bu o'zaro bog'langan, bir-birini to'ldiradigan, hamkorlik asosida ishlovchi va o'z vazifalarini samarali bajaradigan majmua hisoblanadi. Ekotizim doirasida barcha ishtirokchilar – ishlab chiqaruvchilar, xizmat ko'rsatuvchilar, foydalanuvchilar va texnik provayderlar o'z roli va ahamiyatiga ega bo'lishadi. Ekotizimda muloqot, axborot almashuvi, xizmatlar ko'rsatilishi va resurslar taqsimoti doimiy uzviy bog'liqlikda bo'ladi. Mazkur muhitda har bir ishtirokchi, o'z ehtiyojini qondirgan holda, boshqalar faoliyatiga ham turtki beradi, yangi imkoniyatlar va muammolar paydo bo'lishiga sabab bo'lishi mumkin. Raqamli platformalar va onlayn xizmatlarning muhim tamoyili – ochiqlik va moslashuvchanlikdir. Zamon bilan hamnafas bo'lish, tezkorlik bilan o'zgarishlarga moslashish va foydalanuvchi ehtiyojlariga javob berish, yangi xizmatlarni qisqa muddatda yo'lga qo'yish, barcha amaliyotlarning shaffof hamda raqamli shaklda yuritilishi bu sohaning yetakchi afzalliklari sifatida namoyon bo'ladi. Hozirgi davrda ko'plab xizmatlar, mahsulotlar, hatto butun boshli faoliyat tarmoqlari virtual muhitda raqamli platformalar orqali boshqariladi. Ta'limdan tortib sog'liqni saqlashgacha bo'lgan barcha sohada zamonaviy modellar ishlab chiqilmoqda. Ekotizim tarkibidagi har bir ishtirokchi o'ziga xos rolga ega. Foydalanuvchilar zamonaviy xizmatlardan foydalanish, o'z talab va ehtiyojlarini tezda qondirish, vaqt va resurslarini tejash imkoniga ega bo'lishadi. Xizmat

ko'rsatuvchilar uchun esa yangi imkoniyatlar, istiqbolli bozorlar, keng tarmoq va auditoriyaga ega bo'lish, o'z xizmatlarini yanada samarali taklif etish imkoniyati paydo bo'ladi. Texnik provayderlar esa texnologik infratuzilmani rivojlantirish, tizimlarning xavfsiz va ishonchli ishlashini ta'minlash, barqaror va zamonaviy platformani yaratuvchi muhim sub'ektlar sifatida ishtirok etadi. Raqamli muhitda har bir jarayon – foydalanuvchidan to xizmat ko'rsatuvchiga, provayderdan chakana sotuvchigacha bo'lgan jarayonlar real vaqt rejimida onlayn ravishda amalga oshiriladi. Xizmatlar sifatining yuksalishi, taklif va talab, omilkorlik, hisob-kitoblarning soddalashuvi va tezkorligi, hamda muqobil yechimlarning mavjud bo'lishi jahon miqyosida yangi raqobat muhitini yaratdi. Endilikda tarmoqlararo hamkorlik va platformalar integratsiyasi doirasida yangicha faoliyat yuritish madaniyatiga asos solindi [2].

Ekotizimdagi texnologik integratsiya – sohalararo aloqalar samaradorligi, mahsulot va xizmatlar uzluksiz rivoji ustuvor ahamiyatga ega. Xizmatlarni avtomatlashtirish, ma'lumotlar almashinuvi vositalarini takomillashtirish, atrof-muhit bilan interaktiv muloqot, xavfsizlik darajasini oshirish, ishonchlilik va shaffoflikni ta'minlash orqali platformalar va onlayn xizmatlarning global miqyosda kengayishiga erishilmoqda. Bundan tashqari, yangi texnologiyalarning joriy qilinishi, transformatsiya jarayonlarining chuqurlashuvi bilan muammolar ham yuzaga chiqadi. Xususan, ekotizimda axborotlarning to'g'ri saqlanishi va himoyalinishi, shaxsiy ma'lumotlarning maxfiyligi, raqamli xizmatlarning ishonchliligi va xavfsizligi uchun doimiy chora-tadbirlar zarur. Hozirgi zamon raqamli platformalar va onlayn xizmatlar ekotizimi har qanday sohada ijobiy natijalarga olib kelayotgani bejiz emas. Ular orqali inson faoliyatining samaradorligi ortmoqda, axborotga kirish imkoniyati kengaymoqda, foydalanuvchilar talabi va ehtiyojlari qisqa muddatda qondiriladi. Raqamli platformalar sohasida imkoniyatlar cheksiz. Innovatsion loyihalar va zamonaviy yondashuvlar sababli yangi xizmat turlari, raqamli yechimlar va integratsion mahsulotlar yaratilmoqda. Bugun elektron hukumat, raqamli savdo, moliyaviy xizmatlar, raqamli ta'lim va boshqa ko'plab yo'nalishlarda ilg'or tajribalar natijasida inson salohiyati samarali namoyon

etilmoqda. Jamiyat a'zolari uchun ham turli cheklovlardan mustaqil, keng imkoniyatli, zamon talabiga mos ekotizim vujudga kelmoqda [3].

Ekotizim orqali axborot va bilimlarni tezkor almashish, masofaviy ish rejimida faoliyat yuritish, biznes va tadbirkorlik jarayonlarini avtomatlashtirish, fan va ta'limning zamonaviy xizmatlari, ishonchli infratuzilmaga ega bo'lish ehtiyoji qondiriladi. Bu esa zamonaviy jamiyat uchun o'z o'rniga ega asosiy afzallikdir. Xususiy korxonalar, davlat idoralari, jamoat tashkilotlari, ta'lim va tibbiyot muassasalari raqamli platformalarni o'z xizmati sifatida joriy qilish orqali jamiyat a'zolari ehtiyojini yangi bosqichda qondirishga erishmoqda. Raqamli platformalar va onlayn xizmatlar ekotizimi faoliyatida har bir xizmat yoki mahsulot imkoniyatlaridan samarali foydalanish, zamon ruhi va talabi, doimiy rivojlanishga qaratilgan strategiyani belgilash muhim ahamiyat kasb etadi. Jamiyat taraqqiyoti uchun zamonaviy xizmatlarning ahamiyati kundan kunga ortib bormoqda. Bu jarayonlarda asosiy o'rin tutadigan omillar – ishonchlilik, ochiqlik, integratsiya, avtomatlashtirish, xavfsizlik va innovatsiyadir. Raqamli platformalar yordamida foydalanuvchilar uchun xizmatlar arzon, tezkor va qulay bo'lib bormoqda. Onlayn xizmatlar orqali faoliyat yuritish madaniyati zamonaviy avlod ongiga, axborot madaniyatiga chuqur singib kelmoqda. Jamiyat hayoti o'zgarib, interaktiv muloqotga, yangi xizmatlar majmuasiga va virtual resurslardan foydalanishga ko'proq ahamiyat qaratilmoqda. XXI asr – raqamli inqilob va texnologiyalar asri sifatida, har bir jamiyat, har bir fuqaroga yangi imkoniyatlarni ochib berdi. Bu jarayonda sifat, samaradorlik va natijadorlikning yuksalishi har bir ishtirokchi uchun muhim omilga aylanmoqda. Raqamli ekotizim doirasidagi zamonaviy yondashuvlar, platformalar rivoji va onlayn xizmatlarning ketma-ket kengayishi sohalarning bir-biriga bog'liqligini kuchaytirdi, yangicha boshqaruv tamoyillarini shakllantirdi, tarmoqlarga ma'lumot almashinuvini tezlashtirdi. Foydalanuvchilar uchun eng muhim afzallik bu – xizmatlarning sifatli, xavfsiz, interaktiv va eng kam vaqt sarfi bilan taqdim etilishi hisoblanadi. Har qanaqasiga zamonaviy ekotizim texnologiyalarining jamiyatga ko'rsatadigan ijobiy ta'siri g'oyat keng va ko'lamli [4].

Ekotizim muvaffaqiyati zamonaviy boshqaruv tizimlarining natijasida aniqlanadi. Axborot almashish imkoniyati, texnologik infratuzilmaning rivoji, xizmatlar turlari ko'payishi, yangi innovatsion loyiha va startaplarning yuzaga kelishi raqamli platformalar va onlayn xizmatlar ekotizimini har qancha rivojlanish bosqichiga olib chiqmoqda. Hozirda axborot texnologiyalarining har bir sohada joriy qilinishi, yangi xizmatlar majmuasi va platformalarning kengayib borishi butun jamiyat taraqqiyotida tub burilish yasamoqda. Raqamli ekotizimda har qanday xizmat soddalashgan va tezkor shaklda taqdim qilinayotgani, axborot almashish, rasmiylashtirish, pul o'tkazmalari, elektron imzo va boshqa tizimlarning samaradorligini oshirmoqda. Bu esa o'z navbatida inson omilini tejashga, resurslarni to'g'ri taqsimlashga, xizmatlarning sifatini oshirishga va raqamli madaniyatni takomillashtirishga xizmat qiladi. Bugun insonlar uchun eng muhim narsa axborotga erkin kirish, zamonaviy xizmatlardan foydalanish, onlayn platformalar orqali o'z hayotini yengillashtirishga harakat qilishdir. Davlat va xususiy sektor rahbarlari, mutaxassislar va foydalanuvchilar uchun raqamli platformalar va onlayn xizmatlar ekotizimining afzalligini to'liq his qilish, zamonaviy yondashuvlarni amaliyotga joriy etish, yangi innovatsion texnologiya va dasturlarni doimiy faoliyatga tatbiq etish orqali respublika va global miqyosda yangi taraqqiyot bosqichiga yo'l ochiladi. Bunda xavfsizlik, shaffoflik, samaradorlik, foydalanish qulayligi va raqamli madaniyat madaniyati muhim ahamiyat kasb etadi [5].

Xulosa:

Xulosa qilib aytganda, raqamli platformalar va onlayn xizmatlar ekotizimi zamonaviy jamiyat taraqqiyotining motori, harakatga keltiruvchi kuchi, innovatsiyalarning asosi va yangi imkoniyatlar ochuvchi omili sifatida e'tirof etiladi. Raqamli ekotizim siddiq ravishda takomillashib, har bir sohada xizmatlarning sifat va samaradorligini oshira bormoqda, jamiyat hayotini yangi bosqichga olib chiqmoqda. Raqamli platformalarning rivoji va onlayn xizmatlarning kengayishi, jamiyat hayotining yangi bosqichda shakllanishiga, axborot madaniyatining zamon talabi darajasida kengayishiga, fuqarolar va tashkilotlar uchun oldin mavjud bo'lmagan ilg'or imkoniyatlarga yo'l ochib bermoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. To‘laganov Q.B. “Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari asoslari” – Toshkent: O‘zbekiston Milliy universiteti, 2020.
2. Hasanov A. “Elektron hukumat va onlayn xizmatlar” – Toshkent: Iqtisodiyot va pedagogika nashriyoti, 2021.
3. “Raqamli transformatsiya va innovatsion texnologiyalar”, Ilmiy-amaliy maqolalar to‘plami – Toshkent, 2022.
4. Jabbariy A.S. “Raqamli iqtisodiyot: rivojlanish tendensiyalari va istiqbollari” – Toshkent: IQTISODIYOT, 2021.
5. Mukhamedov S.S. “Raqamli platformalar: konsepsiya va rivojlanish yo‘nalishlari”, O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi, 2021.
6. Begmatov A. “Axborot texnologiyalari va raqamli ekotizimlar”, Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari – Toshkent, 2023.
7. “Raqamli iqtisodiyot va elektron tijorat” o‘quv majmuasi – Toshkent: TDIU nashriyoti, 2020.